

FUNDACJA
DAJEMY
DZIECIOM
SIĘ

**Bezpieczna
rodzina**

**Bezpieczne
dzieci**

Informacje dla osób przyjeżdżających wraz z dziećmi z Ukrainy do Polski

Jeśli jesteś rodzicem lub opiekunem osoby mającej mniej niż 18 lat, poniżej znajdziesz kilka informacji dotyczących polskich przepisów związanych z dziećmi, które mogą różnić się od ukraińskiego prawa. Dla Twojego bezpieczeństwa oraz dzieci powierzonych Twojej opiece, przekazujemy najważniejsze z tych norm prawnych/zasad.

Prawa i obowiązki rodziców oraz opiekunów

Pojęciem, które w Polsce reguluje stosunek między rodzicami i dziećmi, jest „władza rodzicielska”. Trwa ona do pełnoletności (do dnia 18. urodzin) dziecka i oznacza, że w wielu sprawach dziecko nie będzie mogło samodzielnie podjąć decyzji. W przypadku dziecka, którego rodzice zostali pozbawieni praw rodzicielskich, decyzje dotyczące dziecka podejmuje ustanowiony przez sąd opiekun prawny. Zakres władzy opiekuna prawnego jest zbliżony do zakresu władzy rodzicielskiej. W przypadku obywateli Ukrainy niebędących rodzicami dziecka, które znajduje się pod ich opieką, polskie prawo przewidziało osobną regulację o nazwie „opiekun tymczasowy”.

01

Rodzice dziecka do 18. roku życia mają prawo oraz obowiązek sprawowania nad nim opieki, co oznacza, że osoba do 18. roku życia nie może samodzielnie mieszkać w niezależnym mieszkaniu bez nadzoru uprawnionej osoby dorosłej (rodzica lub opiekuna prawnego). Nie dotyczy to dzieci przebywających w internatach szkolnych, młodzieżowych ośrodkach socjoterapeutycznych, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i placówkach, ośrodkach bądź szpitalach, w których dziecko przebywa za zgodą rodziców, opiekunów prawnych i/lub sądu rodzinnego i gdzie opiekuje się nim wykwalifikowany personel.

02

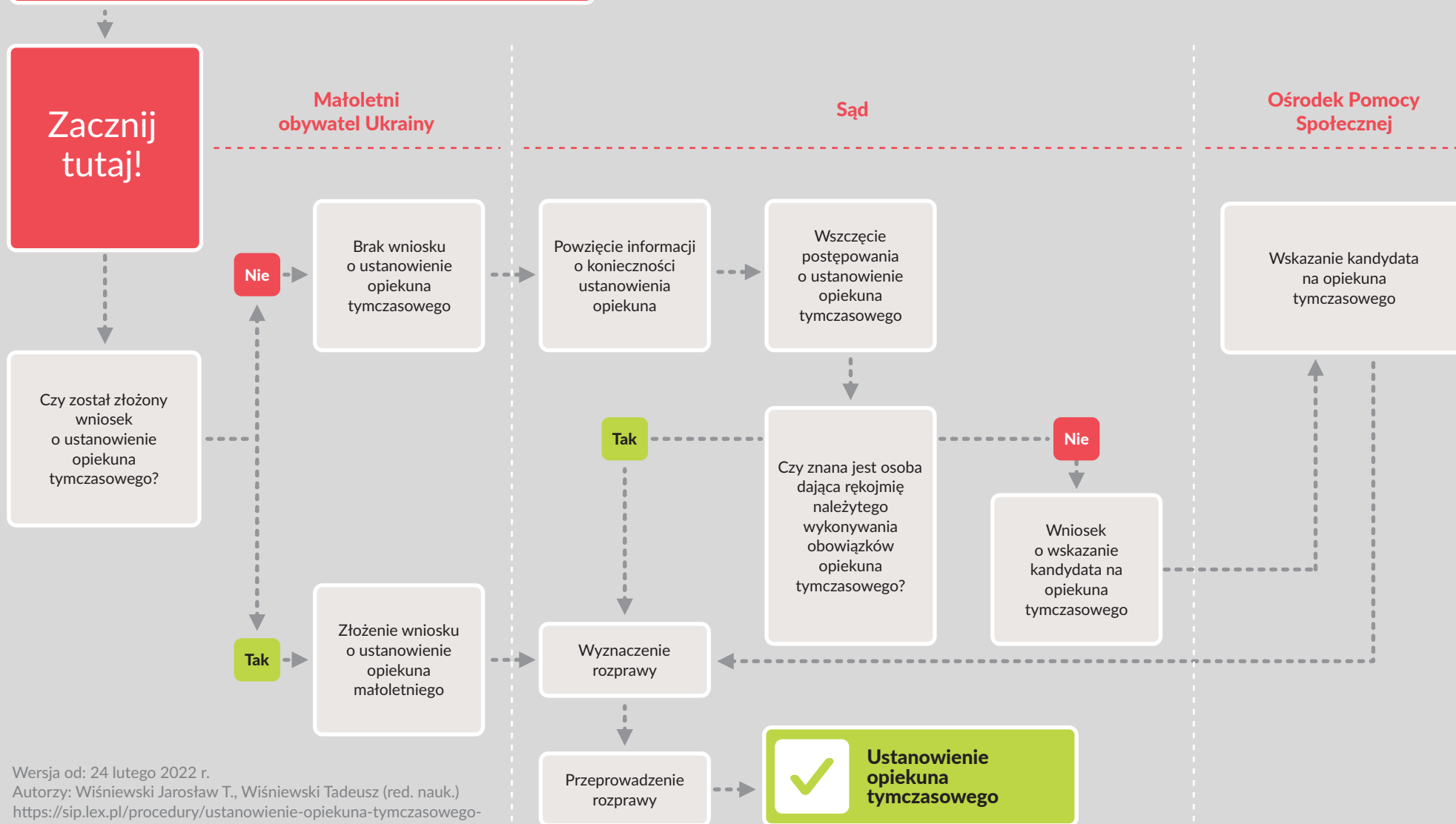
Obowiązek alimentacyjny rodziców względem dzieci trwa do czasu aż dziecko będzie w stanie utrzymać się samodzielnie, a więc także po ukończeniu 18. roku życia, gdy dziecko kontynuuje naukę.

03

Zgodnie z polskim prawem stosowanie kar fizycznych wobec dzieci (klapsy, policzkowanie, szturchanie, popychanie itd.) jest zabronione. Ich stosowanie grozi rodzicowi/opiekunowi interwencją ze strony służb socjalnych i/lub policji, a w dalszej konsekwencji może się wiązać z ograniczeniem lub pozbawieniem władzy rodzicielskiej lub uprawnień opiekuńczych. Zakaz stosowania kar cielesnych dotyczy wszystkich osób i wszystkich przestrzeni: rodziny, przedszkola i szkoły, placówki opiekuńczo-wychowawczej, szpitali itd. W Polsce od lat spada społeczne przyzwolenie na stosowanie jakichkolwiek kar fizycznych wobec dzieci.

Czy potrzebujesz ustanowienia opiekuna tymczasowego dla małoletniego obywatela Ukrainy?

Ustanowienie opiekuna tymczasowego dla małoletniego obywatela Ukrainy z urzędu
Ustawa z 12.03.2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz.U. poz. 583) – dalej ustawa, wprowadza instytucję opiekuna tymczasowego dla małoletnich obywateli Ukrainy, którzy przebywają na terytorium Polski bez opieki osób odpowiedzialnych za nie zgodnie z polskim prawem.

Wersja od: 24 lutego 2022 r.
Autorzy: Wiśniewski Jarosław T., Wiśniewski Tadeusz (red. nauk.)
<https://sip.lex.pl/procedury/ustanowienie-opiekuna-tymczasowego-dla-małoletniego-obywatela-ukrainy-z-urzedu-1610619631>

Opracowanie graficzne: Fundacja Dajemy Dzieciom Się

Jeśli nie jesteś rodzicem dziecka znajdującego się pod Twoją opieką, będziesz musiał/-a wystąpić do polskiego sądu opiekuńczego o przyznanie Ci statusu opiekuna tymczasowego nad dzieckiem. Jest to szybka procedura – trwa ok. 3 dni roboczych – i nie wiąże się z opłatami. Opiekun tymczasowy sprawuje pieczę nad osobą małoletniego i jego/jej majątkiem, ma również prawo reprezentacji małoletniego.

Jakie uprawnienia wynikają z uzyskania statusu opiekuna tymczasowego?

- Otrzymasz dostęp do świadczeń socjalnych dla rodziców i opiekunów dzieci (świadczenie wychowawcze 500+, świadczenie „Dobry Start”, świadczenia materialne o charakterze socjalnym).
- Będziesz mógł/mogła reprezentować dziecko w kontaktach z instytucjami (szkoła, przychodnia, sąd itd.) jako jego legalny opiekun.
- Będziesz mógł/mogła skorzystać z darmowej pomocy prawnej, porad obywatelskich, pomocy psychologicznej i pomocy organizacyjnej (np. pomoc wolontariuszy, tłumacza, pomoc przy załatwianiu spraw urzędowych) zapewnianej przez powiatowe centra pomocy rodzinie.
- Jeśli masz pod opieką więcej niż 15 dzieci, jako opiekun tymczasowy otrzymasz osobę do pomocy w wymiarze co najmniej 40 godzin tygodniowo.

WAŻNE: ustanowienie opiekuna tymczasowego jest rozwiązaniem przyjętym przez Polskę w celu zapewnienia na naszym terytorium bezpieczeństwa opiekuńczego dzieciom uciekającym przed wojną w Ukrainie i NIE ingeruje w prawa rodziców biologicznych lub adopcyjnych pozostających w Ukrainie. Z bycia ustanowionym opiekunem tymczasowym nie wynikają żadne prawne ani finansowe skutki dla obywateli Ukrainy odczuwalne po powrocie do Ukrainy. Nie będziesz musiał/-a zwracać żadnych świadczeń finansowych otrzymanych na terenie Polski. Po powrocie do Ukrainy Twoja relacja prawna wobec dziecka będzie taka sama, jak przed opuszczeniem terytorium Ukrainy.

Jakie obowiązki i ograniczenia wynikają z uzyskania statusu opiekuna tymczasowego?

- Będziesz podlegać nadzorowi ze strony ośrodka pomocy społecznej (lub innej wskazanej instytucji). Oznacza to, że pracownicy tej instytucji będą mogli okresowo sprawdzać, czy dziecko znajdujące się pod Twoją opieką ma zaspokojone wszystkie potrzeby.
- W ważnych sprawach związanych z majątkiem dziecka znajdującego się pod Twoją opieką (np. w sprawach spadkowych) i ze zdrowiem dziecka (np. poważne operacje) będziesz musiał/-a uzyskać zgodę sądu opiekuńczego.

Przepisy prawne dotyczące autonomii dzieci

Dzieci do 7. roku życia nie mogą pozostawać same w domu bez opieki osoby dorosłej. Pozostawienie dziecka samego w domu spowoduje odpowiedzialność prawną rodzica lub opiekuna.

Dziecko powyżej 16. roku życia może samodzielnie wyrazić zgodę na przetwarzanie jego danych osobowych, o ile przetwarzanie dotyczy usług społeczeństwa informacyjnego skierowanych bezpośrednio do dzieci w tym wieku (np. młodzieżowy portal internetowy).

Dziecko w wieku od 13. do 18. roku życia ma ograniczoną zdolność prawną, tzn. może samodzielnie zawierać umowy w drobnych bieżących sprawach życia codziennego (np. kupić słuchawkę, ale już nie samochód czy nieruchomość), może też samodzielnie rozporządzać swoim zarobkiem. Sprawy większej wagi wymagają zgody przedstawiciela ustawowego (np. małoletni może prowadzić jednoosobową działalność gospodarczą, ale zgodę na to musi wyrazić rodzic/opiekun prawny).

Otrzymanie uprawnień do kierowania pojazdami zależy od wieku dziecka:

10 lat – rower, hulajnoga elektryczna lub urządzenie transportu osobistego. Kartę rowerową uczniowi szkoły podstawowej wydaje dyrektor szkoły – nieodpłatnie, za zgodą rodzica lub opiekuna;

14 lat – motorower i czterokołowiec lekki;

16 lat – czterokołowiec, motocykl o pojemności silnika nieprzekraczającej 125 cm³;

18 lat i więcej – pozostałe pojazdy.

Zatrudnienie osób poniżej 15. roku życia jest zabronione, chyba, że osoby te są zatrudniane w celu nauki zawodu. Osoba w wieku od 15. do 18. roku życia może pracować jako pracownik młodociany – pod warunkiem, że ukończyła ośmioklasową szkołę podstawową oraz przedstawi zaświadczenie lekarskie, że praca danego rodzaju nie zagraża jej życiu. Osoba powyżej 15. roku życia może samodzielnie zawrzeć umowę o pracę.

Małżeństwo można zawrzeć powyżej 18. roku życia. W wyjątkowych przypadkach sąd opiekuńczy może wyrazić zgodę na zawarcie małżeństwa przez kobietę, która ukończyła lat 16.

Osoba poniżej 18. roku życia nie może kupić alkoholu ani papierosów (w tym elektronicznych). Osobie takiej nie wolno podawać alkoholu. W przypadku wątpliwości co do wieku osoby, sprzedawca alkoholu bądź podający napoje może żądać okazania dokumentu tożsamości.

Osoby do 18. roku życia podlegają obowiązkowi nauki.

Zdrowie i aktywność seksualna

- Dziecko, które ukończyło 16. rok życia ma prawo, zgodnie z polskimi przepisami, współdecydować o własnym zdrowiu, metodach leczenia i otrzymywać pełne informacje w tym zakresie. Jeśli decyduje wbrew woli rodziców/opiekunów prawnych, sprawę rozstrzyga sąd.
- Nastolatki, które nie ukończyły 16 lat muszą mieć zgodę rodzica lub opiekuna prawnego/tymczasowego na jakąkolwiek wizytę lekarską, w tym wizytę ginekologiczną. Lekarz ma prawo przepisać tabletki antykoncepcyjne czy „tabletkę dzień po” tylko i wyłącznie za zgodą rodzica lub opiekuna. W przypadku nastolatki między 16. a 18. rokiem życia, przepisanie leków, wykonanie badania i diagnostyka ginekologiczna wymagają dwóch zgód: zgody dziecka oraz zgody rodzica/opiekuna prawnego.
- W Polsce wiekiem zgody, tj. wiekiem po ukończeniu którego uznaje się, że osoba jest zdolna do wyrażenia świadomej zgody na podjęcie jakiejkolwiek aktywności seksualnej jest 15 lat: obcowanie płciowe i podejmowanie innych czynności seksualnych wobec osoby, która nie ukończyła 15. roku życia są karalne, nawet gdy odbywają się zgodnie z wolą tej osoby. Prawo polskie uznaje, że osoby poniżej 15. roku życia nie są zdolne do wyrażenia świadomej zgody.
- W przypadku zabiegu przerywania ciąży osoby powyżej 13. roku życia wymagana jest (poza zgodą rodzica/opiekuna prawnego) pisemna zgoda tej osoby. W przypadku osoby poniżej 13. roku życia wymagana jest zgoda sądu opiekuńczego, a małoletnia ma prawo do wyrażenia własnej opinii.

W Polsce aborcja jest legalna w dwóch przypadkach

1.

kiedy zachodzi uzasadnione podejrzenie, że ciąża powstała w wyniku czynu zabronionego,

2.

kiedy ciąża jest zagrożeniem życia lub zdrowia.

Odpowiedzialność dzieci wobec prawa

- Wiekem odpowiedzialności karnej jest co do zasady ukończone 17 lat. W przypadku popełnienia szczególnie poważnych przestępstw (takich jak zabójstwo, zgwałcenie ze szczególnym okrucieństwem, spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu) wiek odpowiedzialności karnej wynosi 15 lat.
- Dzieci do ukończenia 13. roku życia co do zasady nie odpowiadają za wyrządzone przez siebie szkody. Fakt ten nie zwalnia z odpowiedzialności rodzica/opiekuna za wyrządzone przez dziecko szkody, jeżeli nie dopełnił obowiązku nadzoru nad dzieckiem.
- Osoba poniżej 18. roku życia może być stroną sprawy sądowej, jednak do ukończenia pełnoletności jej interesy w sądzie reprezentuje rodzic, opiekun prawny, opiekun tymczasowy lub kurator. Kurator jest ustanawiany przez sąd, gdy rodzice nie mogą reprezentować dziecka w sprawie dotyczącej relacji tego dziecka z innymi dziećmi lub relacji dziecka z jednym z rodziców. W ten sposób wyklucza się każdy, nawet potencjalny, konflikt interesów.

W innych tematach nieobjętych zakresem naszej broszury, polecamy następujące źródła informacji:

Informacje dotyczące wspierania dzieci i zasad bezpiecznego rodzicielstwa w okresie kryzysu humanitarnego znajdziesz tu:

<https://safeguardingsupporthub.org/documents/parents-and-caregivers-are-heroes-protecting-our-children-crisis>

<https://standardy.fdds.pl/zasady>

<https://edukacja.fdds.pl/course/view.php?id=431>

Informacje o opiece tymczasowej i niezbędnych formalnościach znajdziesz tu:

<https://ukraina.interwencjaprawna.pl/jak-zostac-opiekunem-tymczasowym-dziecka-z-ukrainy-bez-rodzicow/>

<https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/formularze-dotyczace-opiekuna-tymczasowego--w-wersjach-jezykowych-polskiej-i-ukraińskiej>

Informacje dla rodziców i opiekunów dotyczące wychowania, edukacji i pomocy dzieciom dotkniętym kryzysem humanitarnym (po ukraińsku) znajdziesz tu:

<https://edukacja.fdds.pl/course/index.php?categoryid=59>

Podstawa prawna

Art. 9, 16-19 i 26 ust. 1 Ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta

Art. 10, art. 200, art. 217 Kodeksu karnego

Art. 10, 95, 96 § 1, 98-99, 133 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego

Art. 15, 426 - 427 Kodeksu cywilnego

Art. 106 Kodeksu wykroczeń

Art. 35 Prawa oświatowego

Art. 190 – 191 Kodeksu pracy

Art. 8 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych)

Art. 8 Ustawy o kierujących pojazdami

Art. 15 Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi

Art. 6 Ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych

Art. 4a Ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży

Art. 4 ust. 3 i art. 25 Ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy

Działanie realizowane w ramach projektu „Supporting children, adolescents and young refugees from Ukraine in Poland through child protection and education” ze środków Plan International przekazanych przez Disaster Emergency Committee. Ww. organizacje nie ponoszą odpowiedzialności za przedstawiane treści.

Sfinansowano ze środków Radiohjälpfen/Swedish Broadcast Foundation w ramach projektu Strengthening Safety of Ukrainian children in Poland. Fundacja Radiohjälpfen/Swedish Broadcast Foundation niekoniecznie podziela wyrażone w niej opinie. Wyłączna odpowiedzialność za treść należy do autora.